

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry (PPLY)

PL 3000

90014 OULUN YLIOPISTO

www.pply.fi

pply@pply.fi

23.6.2011

Ympäristöministeriö

PL 35

00023 VALTIONEUVOSTO

kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Asia:

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen kommentti Työryhmän ehdotuksesta tuulivoimarakentamisen ohjeistukseksi (Ympäristöministeriön raportteja 19|2011)

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys (jatkossa PPLY) kiittää mahdollisuudesta esittää mielipiteensä tuulivoimarakentamisen ohjeistuksen luonnoksesta. PPLY:llä on runsaasti käytännön kokemusta tuulivoimahankkeista. Tietojemme mukaan minnekään muualle Suomeen ei ole suunniteltu yhtä paljon tuulivoimaloita kuin Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalueelle. Tähän mennessä yhdistyksen toimialueella on käynnistynyt tai saatettu loppuun jo kuuden meri- tai rannikotuulivoimapuiston YVA-menettelyt sekä kymmentä mantereen puolelle sijoittuvaa hanketta koskevat selvitykset. Näiden hankkeiden yhteenlaskettu maksimiteho ylittäisi valtioneuvoston koko Suomea koskevan vuodelle 2020 asetetun 2 000 MW:n kapasiteettitavoitteen.

PPLY on ollut mukana toimialueensa hankkeissa monin tavoin. Yhdistys on kommentoinut jokaista tuulivoimaan liittyvää YVA-selvitystä sekä niiden ohjelma- että selostusvaiheissa (www.pply.fi/lausuntoja). PPLY:n edustajia on osallistunut usean hankkeen seurantaryhmiin. PPLY:n hallituksen ja suojelutoimikunnan jäseniä on ollut mukana hankkeista valtaosan linnusto- ja muissa luontoselvityksissä konsultin roolissa. Lisäksi PPLY on yhdistyksenä vastannut yhden suuren YVA-selvityksen lintututkimuksista (Suurhiekkä, WPD Finland) ja tekee parhaillaan toiseen huomattavasti pienempään hankkeeseen liittyviä maastotöitä. Katsomme, että yllä mainituista syistä meillä on vahva tieto- ja kokemuspohja aiheesta.

Yleistä ohjeistusehdotuksesta

Kommentoitavaksi asetettuun ohjeistusehdotukseen on koottu tuulivoimarakentamista koskevaa lainasäädäntöä ja arviointikäytäntöjä koskevaa tietoa kattavasti. Siitä saa varsin selkeän kokonaiskuvan niistä näkökohdista ja vaatimuksista, mitkä tuulivoimarakentamisessa tulee ottaa huomioon. Sen sijaan PPLY:n saama vaikutelma on, että ohjeistusehdotus sisältää vain vähän

uutta. Lisäksi silloin kun ehdotuksessa esitetään uusia linjauksia, tarkoittaisivat ne luonnon monimuotoisuusarvojen huomioimisen näkökulmasta etupäässä heikennyksiä vallitseviin käytäntöihin. Näistä merkittävin on ehdotuksessa useassa kohdassa esiintyvä olemassa olevien aineistojen ja tietojen riittävyyden painottaminen (ks. alla). Ehdotustekstistä käy ilmi myös se, ettei työryhmään ilmeisesti ole kuulunut yhtään varsinaista luontoasiantuntijaa. Varsinainen ohjeistus olisi PPLY:n mielestä kirjoitettava luonto- ja etenkin linnustovaikutusten osalta uudelleen.

Olemassa olevat vai riittävät tiedot?

Käytännön hankkeiden kohdalla on Pohjois-Pohjanmaalla käynyt kerta toisensa jälkeen ilmi, ettei tuulivoimarakentamiseen vaikutusten arviointiin soveltuvaa olemassa olevaa tietoa linnustosta ole juuri lainkaan saatavilla, ei edes parhaiten seurattujen muuttoväylien varrelta. Esimerkiksi juuri mitään systemaattista muuttavaan tai muuttomatallaan levähtävään linnustoon liittyvää tutkimusta – pitkäaikaisseurannasta puhumattakaan – ei ole yhdistyksen alueella tehty.

Lintuharrastajien vapaaehtoistyönä keräämät aineistot soveltuvat monista arvoistaan huolimatta lähes poikkeuksetta arviointeihin vain heikosti. Havainnointi ei useimmiten ole ollut riittävän systemaattista ja jatkuvaa eikä havaintoihin ole kirjattu esimerkiksi lentokorkeuksia ja tarkkoja lentosuuntia. Silloin kun havainnointi on ollut systemaattisempaa, on se tapahtunut niin etäällä nyt kaavailluista tuulivoimapuistoista, ettei tuloksia voi suoraan soveltaa niiden alueille. Esimerkiksi Oulun seudun muuтонаikaisille kerääntymisalueille saapuvien hanhien lentoreitit on tähän saakka tunnettu heikosti, vaikka alueen merkitys hanhimuutolle on kriittinen.

Samat huomiot koskevat pitkälti myös muutakin luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tietoa. On harhaluulo kuvitella, että Suomessa olisi valmiiksi saatavilla paikkakohtaista ja tuulivoimarakentamisen vaikutusten arviointiin soveltuvaa tietoa kattavasti. Luontovaikutusten arviointi ei voi perustua harrastajien keräämiin satunnaistietoihin, vaan hankevastaavan on oikeasti selvitettävä hankealueen luontoarvot. Luontoselvitykset ovat kuitenkin aina marginaalinen menoerä hankkeiden kokonaisbudjeteissa.

Kokonaisohjauksen puute

Toinen ohjeistusehdotuksen suurimmista puutteista on se, että sen lähestymistapa aiheeseen on edelleen atomistinen. Keskeiset hankkeiden yhteisvaikutukset on ehdotuksessa kuitattu viidellä yleisluonteisella virkkeellä (sivu 40). Pohjois-Pohjanmaalla kokonaisohjauksen heikkous on johtanut siihen, että tuulivoimahankkeita on lähdetty suunnittelemaan pelkkien teknis-taloudellisten laskelmien pohjalta. Tämä on asettanut luontojärjestöt erikoiseen tilanteeseen: tuulivoiman merkittävää lisärakentamista kannattavat järjestöt ovat joutuneet vastustamaan yksittäisiä tuulivoimahankkeita usein voimakkaastikin.

Toisin kuin esimerkiksi ydinvoiman kohdalla, ei tuulivoiman kohdalla keskeinen kysymys ole PPLY:n mielestä se, pitäisikö tuulivoimaa ylipäättään rakentaa lisää. Keskeinen kysymys kuuluu, minne lisärakentaminen pitäisi sijoittaa, jotta sen negatiiviset kokonaisvaikutukset olisivat pienimmät. Hedelmällisin tapa ohjata tuulivoimarakentamista olisi koota kaikki keskeiset asiantuntija- ja intressitahot yhteisen pöydän ääreen, koota olemassa oleva tieto, tehdä tarvittavat lisätutkimukset ja tämän jälkeen rajata alueet, joilla tuulivoimarakentaminen aiheuttaa vähiten haittaa. Näin ei ole ainakaan Pohjois-Pohjanmaalla tehty. Esimerkiksi meneillään olevaa maakunnallista manneralueen tuulivoimaselvitystä tehtäessä ei paikallista lintu- ja

luontotietämystä ole hyödynnetty juuri lainkaan. Maakunnan liiton ja maakuntakaavoituksen ohjausvaikutus on ollut heikko. Hankkeita on käynnistetty usein maakuntakaavasta piittaamatta. Maakuntakaavan tuulivoimamerkinnot ovat olleet vanhentuneita eivätkä ne ole luontovaikutusten osalta perustuneet tutkimustietoon. Kun maakuntakaavaa ollaan nyt jälkijättöisesti myös tuulivoimarakentamisen osalta tarkistamassa, ei monimuotoisuusarvoja edelleenkään selvitetä riittävällä tavalla.

Maakunnallisen kokonaisohjauksen rinnalla tarvittaisiin myös valtakunnallista suunnittelua. Ei voi olla kestävää, että esimerkiksi näin suuri osa Pohjois-Pohjanmaan matalista rannikkovesistä tai Raahen eteläpuolisesta rannanläheisestä manneralueesta oltaisiin valjastamassa tuulivoimatuotantoon. Ei voi myöskään olla kestävää, että Pohjanlahden itärannikko myöten kulkevalla merkittävällä lintujen muuttoväylällä (ml. muuтонаikaiset levähdys- ja kerääntymisalueet) olisi tuulivoimapuistoja jatkuvana ketjuna Porista Simoon.

Hankkeiden kokonaisarviointia toki hämärtää se, ettei nyt suunnitelluista tuulivoimapuistoista ilmeisesti kuvitellakaan toteutuvan kuin pienen osan. Hankkeiden yhteisvaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, jos hankesuunnitelmiin ei voida suhtautua aina kovinkaan vakavasti. Yksi vaihtoehto voisi olla saattaa kaikki meneillään olevat selvitykset loppuun ja tarkastella sen jälkeen tilannetta kokonaisuutena. Vain yhteisvaikutuksiltaan vähäisimmille hankkeille myönnettäisiin tavoiteltavaa kapasiteettia vastaavat luvat.

Mitkä ovat tuulivoiman merkittävimmät vaikutukset?

PPLY:n mielestä on hyvin rohkeaa ja huonosti perusteltua väittää, että tuulivoimaloiden merkittävimmät vaikutukset kohdistuisivat maisemaan (mm. s. 12). Pohjois-Pohjanmaalla on suunnitteilla muun muassa kaksi tuulivoimapuistoa Hailuodon ja mantereeseen väliseen kapeaan salmeen. Pahimmillaan puistot katkaisivat salmen läpi kulkevan Suomen tärkeimpiin lukeutuvan lintujen muuttoreitin rannasta rantaan, häiritsisivät merkittävää muuttolintujen kerääntymisalueita, vaikuttaisivat uhanalaisen kasvilajiston kannalta keskeiseen jääeroosioon sekä aiheuttaisivat pitkäaikaista meriveden samentumista voimaloiden rakentamiseen ja huoltamiseen liittyvien pohjatöiden vuoksi alueella, jossa on voimakkaita virtauksia sekä matalat hienojakoisesta aineksestä koostuvat pohjat.

On tarpeetonta vähätellä tuulivoimaloiden luontovaikutuksia tai asettaa eri vaikutuksia yleispiirteiseen tärkeysjärjestykseen. Luontovaikutukset ovat hyvin olosuhdesidonnaisia. Ne voivat olla paikasta riippuen pieniä tai suuria. Ohjeistuksen tavoitteena pitäisi olla varmistaa vaikutusten minimoiminen, ei vähätellä niitä.

Linnustovaikutukset ja niiden arviointi

Yksityiskohtaisempiin linnustovaikutuksiin ja niiden arviointiin liittyen PPLY viittaa BirdLife Suomen lausuntoon. Ohjeistusehdotuksessa on paljon parannettavaa, jotta se olisi perusteltu ja antaisi asiantuntevan vaikutelman. Esimerkiksi tuulivoimaloiden häirintävaikutuksia ei ole käsitelty ehdotuksessa käytännössä lainkaan, vaikka ne ovat nykytietämyksen valossa usein merkittävimpiä. Luettelot erityisesti huomioitavista lajeista ovat huonosti perusteltuja ja puutteellisia. Lisäksi PPLY haluaa huomauttaa, että tuulivoimapuistojen linnustovaikutuksia on tutkittu Suomessa hyvin vähän. Tämä johtuu luonnollisesti siitäkin, ettei kookkaita tuulivoimapuistoja ole Suomeen toistaiseksi rakennettu. Jos ja kun tällaisia rakennetaan, olisi tärkeää varmistaa, että niiden vaikutuksia seurataan ja näin saatuja tietoja hyödynnetään

tulevaisuuden rakentamispäätöksissä.

Yksi tärkeä linnusto- ja muissa luontoselvityksissä huomioitava seikka on selvitysten keskinäinen vertailtavuus. Tähän saakka selvitykset ovat olleet hyvin kirjavia sekä laadultaan että menetelmiltään. Tämä vaikeuttaa eri paikkavaihtoehtojen vertailtavuutta huomattavasti. Selvityksiltä tulisi vaatia yhtenäisiä menetelmiä ja niiden vaatimustason tulisi olla yhtenäinen suhteessa hankkeiden laajuuteen ja valittuun paikkaan. Lisäksi eri hankkeiden luontoselvityksiä tekeviltä konsulteilta tulisi vaatia yhteistyötä läheisten hankealueiden selvityksissä, jolloin esimerkiksi lintujen muutontarkkailun tehoa saataisiin nostettua. PPLY on ilokseen todennut tämän suuntaista kehitystä Pohjois-Pohjanmaalla konsulttien omasta aloitteesta.

Yhteenveto

Yhteenvetona PPLY toteaa, että ehdotuksen ansioita huolimatta ohjeistus ei nykyisellään ole hyväksyttävä. Tuulivoimarakentamisen ennakoitavissa olevien vaikutusten selvittämistä ei saa heikentää vaan sitä pitää vahvistaa. Luontoa ei saa laittaa maksumieheksi sille, että tuulivoimarakentaminen on ollut hidasta lähinnä vanhakantaisen energiapolitiikan vuoksi. Nyt kun tuulivoimarakentaminen näyttäisi viimeinkin lähtevän käyntiin, on oltava malttia selvittää luontovaikutukset riittävässä laajuudessa. On oltava myös rohkeutta ohjata rakentamista kokonaisuuden tasolla.

Ohjeistusta laadittaessa olisi ollut hyvä luoda katsaus myös esimerkiksi muiden Euroopan maiden ohjauskäytäntöihin. Vaikkapa Tanskassa voimassa oleva linjaus, jonka mukaan tuulivoimaa saa rakentaa vain yli yhdeksän kilometrin etäisyydelle rantaviivasta ja 20 metrin syvyyseen veteen, olisi ratkaissut kaikki Pohjois-Pohjanmaan rannikkoalueen tuulivoimarakentamisen ristiriidat (Perämerellä riittäisi 10 metrin syvyysraja, kuten luontojärjestöjen tuulivoimaohjeessa http://www.wwf.fi/wwf/www/uploads/pdf/tuulivoima_yva_ngo_linjaus_110209.pdf todetaan).

Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry

Esa Aalto

puheenjohtaja

Ari-Pekka Auvinen

suojelutoimikunnan puheenjohtaja